▪ iunie 2013

noutăţi

în cercetarea minorităţilor naţionale din România

GUVERNUL ROMÂNIEI

INSTITUTUL PENTRU STUDIEREA PROBLEMELOR MINORITĂŢILOR NAŢIONALE

400697 Cluj Napoca
Str. Gavril Muzicescu, nr. 5
Tel: 0364 103 154; 0364 116 261
Fax: 0364 103177
E-mail: office@ispmn.gov.ro
www.ispmn.gov.ro

▪ cărţi

Bányai, Viktória - Csilla Fedinec - Szonja Ráhel Komoróczy (eds.): *Zsidók Kárpátalján. Történelem és örökség a dualizmustól napjainkig* [Evrei în Transcarpatia. Istorie şi moştenire de la mijlocul secolului XIX până în zilele noastre]. Aposztróf Kiadó (Hungaria Judaica, 30): Budapesta, 2013. 453 p.

Abstract. Regiunea cunoscută drept ca Transcarpatia (actual regiune administrativă în sud-vestul Ucrainei) a devenit unitate politică, administrativă şi istorică la sfârşitul Primului Război Mondial. Însă din perspectiva istoriei şi culturii evreilor care au constituit o parte considerabilă a populaţiei până în anul 1944, regiunea poate fi considerată unitară şi particulară din timpuri antecedente aranjamentelor politice din secolul XX. Volumul de faţă tinde să însumeze istoria evreilor şi mostenirea lor culturală începând cu regimul dualist austro-ungar, parcurgând cronologic perioada interbelică, Holocaustul, istoria celor rămaşi, respectiv situaţia comunităţii şi culturii evreieşti din zilele noastre. Subcapitolele investighează tematici precum evenimente istorice, politici, schimbări demografice, educaţie, folosirea limbii, respectiv relaţiile cu alte comunităţi etnice. La cercetarea acestui subiect amplu şi relativ neglijat până acum de către literatura de specialitate şi-au adus aportul cercetători recunoscuţi din Ungaria, Israel, Ucraina şi România.

După Primul Război Mondial, regiunea de nord a Maramureşului istoric a devenit parte a Cehoslovaciei, iar cea sudică a României. Situaţia comunităţii evreieşti din acest moment până la dictatul vienez este abordată de către Attila Gidó în studiul intitulat *A romániai Máramaros zsidósága* [Evreimea Maramureşului românesc]. Volumul este bogat ilustrat cu fotografii şi hărţi, iar lectura este înlesnită de o cronologie cuprinzând perioada 1735-2012 (întocmită de către Csilla Fedinec), un dicţionar explicativ pentru termeni caracteristici culturii evreieşti (întocmit de către Viktória Bányai şi Szonja Ráhel Komoróczy), precum şi un indice de nume şi localităţi.

Pócs, Éva (ed.): *Szent helyek, ünnepek, szent szövegek. Tanulmányok a romániai magyarság vallási életéből* [Locuri sacre, sărbători, texte sacre. Studii despre religiozitatea maghiarilor din România]. L'Harmattan, PTE Néprajz-Kulturális Antropológia Tanszék (Studia Ethnologica Hungarica, XIV): Budapesta, 2012. 521 p.

Abstract. Volumul de faţă reprezintă cea de-a doua colecţie întrunind rezultatele cercetărilor axate pe tematica indicată în titlu, cercetări derulate în cadrul Departamentului de etnografie şi antropologie culturală al Universităţii din Pécs. Cercetările de teren au fost demarate în 2002 şi prin încadrarea noilor experţi focusul s-a extins treptat de la microregiunea Ghimeş cu centrul Lunca de Jos (judeţul Harghita) spre zonele din Moldova locuite de ceangăi, respectiv către locul de pelerinaj din Seuca (judeţul Mureş).

Studiile din volum sunt organizate în trei grupuri tematice. Cercetările din primul grup tematic sunt dedicate studiului relaţiilor dintre religiozitatea oficială şi religiozitatea populară. Aceste relaţii sunt abordate din diferite perspective, precum studiul locului de pelerinaj din Seuca realizat de către Lehel Peti, investigarea experienţei miracolelor tot în această localitate de către Eszter Győrffy, respectiv analiza specialiştilor locali care conduc grupurile de rugăciune din zona Ghimeş realizat de către Gabriella Kajári. Al doilea grup tematic este axat pe schimbările în sistemul valorilor religioase sub influenţa modernizării, respectiv convieţuirea fenomenelor „tradiţionale" şi „moderne". Eszter Csonka-Takács abordează acest subiect printr-un studiu de caz pe o familie mutată din zona Ghimeş la Budapesta, Lehel Peti explorează activitatea religioasă a ceangăilor moldoveni la pelerinajul multietnic şi multiconfesional din Seuca, iar Réka Kővári şi Márta Rudasné Bajcsay înregistrează schimbările în cultura cântecelor religioase. Ultimul grup tematic se ocupă de interferenţele religioase romano-catolice şi ortodoxe, convieţuirea româno-maghiară, precum şi de

schimbările în folosirea limbii şi chestiunea bilingvismul. Judit Balatonyi analizează tentativele rivale de contrucţia identităţii la români şi maghiari pe baza reprezentaţiei „nunta de copii" din Ghimeş, György Takács investigează originile descântecelor împotriva muşcăturilor de şarpe şi nevăstuică care sunt utilizate de către maghiari în limba română, iar Laura Iancu urmăreşte legătura dintre bilingvism şi îmbinarea religiozităţii doctrinare cu cea vernaculară.

Stan, Florin C.: *Situaţia evreilor din România între anii 1940-1944*. Argonaut (Colecţia „Documente - Istorie - Mărturii"): Cluj-Napoca, 2012. 536 p.
Abstract. Bibliografia de specialitate privind situaţia evreilor din România în anii celui de-al Doilea Război Mondial se îmbogăţeşte cu o nouă contribuţie datorată dr. Florin C. Stan, specialist al Muzeului Marinei Române şi lector asociat al Facultăţii de Istorie şi Ştiinţe Politice din cadrul Universităţii ,,Ovidius" Constanţa. Volumul de faţă reprezintă rodul unor ample cercetări în arhivele din ţară dar şi de peste hotare, în primul rând din Republica Moldova. Pe parcursul a 11 capitole, autorul abordează problematica istoriografiei domeniului, a trecutului evreilor în spaţiul românesc, a situaţiei juridice a acestora în perioada regimului antonescian, a opţiunilor politice şi a situaţiei din Basarabia, Bucovina şi Transnistria. Alte aspecte ale cercetării vizează atitudinea Bisericii Ortodoxe Române faţă de ,,problema evreiască", lagărele de muncă şi de internare ca şi munca obligatorie care i-a vizat pe etnicii evrei în acea perioadă. Potrivit conf. univ. dr. Silviu Miloiu, care semnează Postfaţa volumului, se poate evidenţia că ,,prin critica atentă a surselor, prin coroborarea faptelor istorice pentru a reda imagini verosimile ale evenimentelor, ca şi prin expunerea echilibrată a aspectelor cercetate, dr. Florin C. Stan a pus la dispoziţia specialiştilor un produs istoriografic de cea mai înaltă ţinută ştiinţifică".

▪ reviste, articole

Racleş, Andreea: *Belonging, houses and Roma women from southern Romania. An anthropological approach* [Sentimentul de apartenenţă, spaţiul domestic şi femei rome. O perspectivă antropologică asupra unei comunităţi din sudul României]. ECMI Working paper, nr. 69, mai 2013.
Abstract. Pornind de la un studiu al spațiului domestic, articolul de față își propune să contribuie la înțelegerea condițiilor care contextualizează și modelează sentimentul de apartenență al romilor care locuiesc în comunități compacte, precum și a aspirațiilor lor în acest sens. Datele empirice corespund cercetării de teren pe care am desfășurat-o în 2011 într-o comunitate de romi ursari din Totoieni* unde, în perioada 2009-2011, o organizație neguvernamentală a mediat construcția și renovarea caselor unora dintre locuitori. Aducând în prim-plan o critică a conceptului de identitate, articolul are ca punct de referință noțiunea de „apartenență" (belonging) care presupune o atenție sporită asemănărilor dintre indivizii din același context social. În acest fel, casele în care locuiesc sunt considerate ca fiind expresii materializate ale felului în care romii din Totoieni se poziționează, precum și a celui în care sunt poziționați. Astfel, analiza aspectelor legate de spațiul domestic constituie punctul de plecare în articularea a trei argumente principale. Primul argument susține că studiul spațiului domestic poate contribui la înțelegerea atașamentului material al romilor și că poate indica aspirațiile și investițiile pe care aceștia le fac pentru a căpăta sentimentul de apartenență. Al doilea argument atrage atenția asupra rolului femeilor rome în gestionarea relațiilor dintre interiorul gospodăriei și exteriorul acesteia prin intermediul practicilor domestice, ele fiind cele care negociază măsura în care își adaptează (sau nu) aceste practici la ceea ce se schimbă constant în comunitate și în afara ei. Nu în ultimul rând, studiul sugerează că aspectele legate de locuire sunt esențiale pentru proiectul mare al „incluziunii sociale" a romilor întrucât spațiul locuit joacă un rol important în confirmarea și asigurarea locului

pe care îl avem în lumea în care trăim.
*Totoieni este numele imaginar pe care, din motive de confidențialitate, l-am dat comunității în care am desfășurat studiul de teren.
Studiul poate fi vizualizat pe pagina web ECMI, aici.

Revista Online *Inovația Socială*, vol. 5, nr. 1, 2013
Abstract. Numărul actual al revistei conţine mai multe articole care contribuie la îmbogăţirea cunoştinţelor despre minoritatea romă din România. Lucrarea intitulată *Identificarea factorilor protectori, corectori și de dezvoltare în vederea bunăstării, incluziunii și promovării sociale a romilor din România. O analiză pe baza lucrărilor de specialitate din anii 1990-2011* de Salomea Popoviciu oferă o sinteză a literaturii apărute după 1990. Noutatea adusă de această lucrare constă în oferirea unei abordări pozitive a identificării, nu doar a factorilor de risc în ceea ce privește sărăcia și excluziunea socială a romilor, sau a factorilor protectori (care favorizează bunăstarea și incluziunea socială a romilor) și corectori (care reduc riscul cu privire la excluziune și sărăcie), ci mai ales a celor de dezvoltare a valorilor din rândul etnicilor romi.
În secţiunea *Recenzii* apar analizele următoarelor volume: *EU INCLUSIVE - transfer de date și experiențe privind integrarea pe piața muncii a romilor între România, Bulgaria, Italia și Spania- situația romilor în România, 2011, între incluziune socială și migrație, raport de țară* (Editura Dobrogea: Constanța, 2012) coordonat de către Daniela Tarnovschi, prezentat de către Mihnea Preotesi; *Prezent și perspective în cultura romă în viziunea intelectualilor, liderilor și oamenilor de success romi*, coordonat de Elena Zamfir şi Vasile Burtea (Grupul de Presă, tipografie și distribuție PPB: București, 2012), prezentat de către Sergiu-Lucian Raiu; *Şanse de acces la educaţie în societatea românească actuală* de Gabriela Neagu (Iaşi: Editura Lumen, 2012), prezentat de către Dana Ioana Naghi.
Articolele pot fi descărcate integral de pe pagina web a revistei *Inovaţia Socială*, aici.

▪ proiecte, rapoarte de cercetare

Proiectul *Spaţializarea şi rasializarea excluziunii sociale. Constituirea socială şi culturală a „ghetourilor ţigăneşti" în România într-un context european*
Descriere. Proiectul își propune descrierea și interpretarea fenomenului constituirii sociale și culturale a „ghetourilor țigănești" urbane din România în context comparativ European, mai precis a spațiilor rezidențiale marcate de sărăcie acută și stigmatizare rasială în care locuiesc persoane (auto)identificate de etnie romă. În concepţia proiectului, fenomenul este produs în materialitatea sa, dar și discursiv de către actori situați în diferite poziții de putere (inclusiv populațiile locale majoritare și minoritare), precum și prin mai multe forțe și mecanisme sociale și administrative.
În România, analiza formării „ghetourilor țigănești" se bazează pe date generate prin metodele unei etnografii multi-perspectivale derulate în cinci orașe (Cluj-Napoca, Călărași, Miercurea-Ciuc, Ploiești și Târgu-Mureș) și prin metodele analizei critice discursive efectuate asupra unor texte publice (presa şi documente legate de politici publice).
Pe lângă raportul pe anul 2012, în cursul lunii mai şi iunie 2013 au fost făcute accesibile pentru publicul larg pe pagina web a proiectului mai multe studii realizate în cadrul proiectului. Acestea sunt organizate din punct de vedere tematic în următoarele grupuri: studii empirice realizate prin metodele etnografiei multi-perspectivale, respectiv studii teoretico-metodologice; analiza discursului public, respectiv analiza politicilor publice. În primul grup se încadrează următoarele lucrări: *Accesul la locuinţe sociale - comparaţie între cinci orașe* (Cristina Raț), *Dezvoltare, subdezvoltare și comunitățile sărace de romi* (Anca Simionca), *Călăraşi - zone de locuire săracă* (Cătălin Berescu), *Procese de valorizare și devalorizare a spațiului urban în Cluj* (Norbert Petrovici), *Arborele genealogic al comunităţii de romi din Şumuleu Ciuc* (Hajnalka Harbula),

Közelítések 1. Társadalomszerkezetek - kulturális megközelítésben [Abordări 1. Structuri sociale prin perspectiva teoriei culturale] (László Fosztó), *Antropologie performativă. Cazul ghetoului Pata Rât* (Adi Dohotaru), *Etnografia multi-perspectivală SPAREX* (Enikő Vincze), *Remarks on the SPAREX multi-sited ethnography* [Note în legătură cu etnografia multi-perspectivală SPAREX] (Cătălin Berescu). Discursul public este abordat în lucrarea intitulată *Media representation of Roma in Romania. Preliminary notes* [Reprezentarea romilor în media din România. Note preliminare] (Iuliu Kozák). Politicile publice sunt analizate în studiile *Structura și transformările rolului economic jucat de platformele industriale în economia locală din Cluj*, România (Norbert Petrovici), *Spațializarea și rasializarea excluziunii sociale. Nevoia de politici publice integrate pentru romii marginalizați* (Enikő Vincze), *Propuneri privind bugetarea politicilor locale de incluziune socială* (Enikő Vincze), respectiv *Dezvoltarea socio-teritorială a zonelor de locuire defavorizată* (Enikő Vincze).